Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (deseti senat)

z dne 7. februarja 2013*

„Pojem omejevalnega sporazuma — Sporazum, sklenjen med več bankami — Konkurenčno podjetje, ki domnevno nezakonito posluje na zadevnem trgu — Vpliv — Neobstoj“

V zadevi C-68/12,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovaška) z odločbo z dne 10. januarja 2012, ki je prispela na Sodišče 10. februarja 2012, v postopku

Protimonopolný úrad Slovenskej republiky

proti

Slovenská sporiteľňa a.s.,

SODIŠČE (deseti senat),

v sestavi A. Rosas, predsednik senata (poročevalec), E. Juhász in C. Vajda, sodnika,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za Protimonopolný úrad Slovenskej republiky T. Menyhart, agent,

— za Slovenská sporiteľňa a.s. M. Nedelka, odvetnik,

— za slovaško vlado B. Ricziová, agentka,

— za češko vlado M. Smolek in T. Müller, agenta,

— za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj s S. Fiorentinom, avvocato dello Stato,

— za poljsko vlado M. Szpunar in B. Majczyna, agenta,

— za Evropsko komisijo A. Tokár, P. Van Nuffel in N. von Lingen, agenti,

* Jezik postopka: slovaščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 101 PDEU.

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Protimonopolný úrad Slovenskej republiky (urad Slovaške republike za varstvo konkurence, v nadaljevanju: Protimonopolný úrad) in Slovenská sporiteľňa a.s. (v nadaljevanju: Slovenská sporiteľňa) zaradi ravnanja treh bank, ki po mnenju navedenega urada pomeni sporazum, katerega cilj je omejevanje konkurence.

Pravni okvir

3 Zakon, ki se na Slovaškem uporablja na področju konkurence, je zakon št. 136/2011 o varstvu konkurence.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

4 Protimonopolný úrad Slovenskej republiky, odbor dohôd obmedzujúcich súťaž (služba urada Slovaške republike za varstvo konkurence za sporazume o omejevanju konkurence, v nadaljevanju: zadevna služba urada), prvostopenjski organ, pristojen za varstvo konkurence, je z odločbo z dne 9. junija 2009 ugotovila, da so tri velike banke s sedežem v Bratislavi (Slovaška), in sicer Slovenská sporiteľňa a.s., Československá obchodná banka a.s. in Všeobecná úverová banka a.s., kršile člen 81 ES in ustrezno določbo zakona št. 136/2001 s tem, da so sklenile sporazum o razdoru pogodb o tekočih računih družbe Akcenta CZ a.s. (v nadaljevanju: Akcenta), družbe s sedežem v Pragi (Češka republika), in o nesklenitvi novih pogodb s to družbo. Zadevna služba urada je ocenila, da je družba Akcenta, nebančno podjetje, ki ponuja storitve brezgotovinskega plačevanja, za opravljanje svojih dejavnosti, vključno s prenosom valut iz tujine in v tujino, tudi za svoje stranke na Slovaškem, potrebovala tekoče račune, odprte pri bankah. Po mnenju zadevne službe urada so tri zadevne banke, ki so družbo Akcenta štele za konkurentko, ki ponuja storitve njihovim strankam, in ki niso bile zadovoljne zaradi zmanjšanja dobička, ki ga je povzročila dejavnost te družbe, nadzirale njeno dejavnost, se dogovorile in s skupnim sporazumom odločile, da usklajeno razdrejo pogodbe, sklenjene s to družbo. Na podlagi dokazov o obstoju stikov med temi bankami, predvsem sestanka, ki so ga sklicale 10. maja 2007, in poznejše medsebojne izmenjave elektronske pošte, je zadevna služba urada ugotovila, da je vsaka od teh treh bank privolila v razdor pogodbe z družbo Akcenta pod pogojem, da drugi banki storita enako, da bi preprečile, da bi del strank te družbe prešel k banki, ki bi še naprej imela odprte tekoče račune za družbo Akcenta. Zadevna služba urada je ugotovila, da je ravnanje teh bank na zadevnem trgu, ki je opredeljen kot slovaški trg storitev brezgotovinskega plačevanja, pomenilo sporazum, katerega cilj je omejevanje konkurence, zato je bankam naložila globe, in sicer banki Slovenská sporiteľňa globo v višini 3.197.912 EUR, banki Československá obchodná banka a.s. globo v višini 3.183.427 EUR in banki Všeobecná úverová banka a.s. globo v višini 3.810.461 EUR.

5 Po vložitvi pritožbe Slovenská sporiteľňa zoper odločbo, ki jo je izdala zadevna služba urada, je Rada Protimonopolného úradu Slovenskej republiky (svet urada Slovaške republike za varstvo konkurence, v nadaljevanju: svet), drugostopenjski upravni organ, 19. novembra 2009 sprejel odločbo, s katero je izpodbijano odločbo spremenil tako, da je razširil pravno kvalifikacijo prakse v postopku v glavni stvari. Svet ni spremenil zneska globe, ki jo je naložila zadevna služba urada.

6 Slovenská sporiteľňa je pri Krajský súd Bratislava (okrajno sodišče v Bratislavi) vložila tožbo zoper odločbo sveta.

7 Krajský súd Bratislava je s sodbo z dne 23. septembra 2010 razglasilo ničnost zgoraj navedenih odločb z dne 9. junija in 19. novembra 2009 v delih, v katerih se nanašata na Slovenská sporiteľňa, in zadevo vrnilo Protimonopolný úrad v ponovno odločanje.

8 Krajský súd Bratislava je v sodbi poudarilo predvsem, da je navedeni urad napačno uporabil koncept konkurenta in zadevnega trga. Po mnenju tega sodišča navedeni urad ni preveril, ali bi se družba Akcenta na zadevnem trgu lahko štela za konkurentko Slovenská sporiteľňa, glede na to, da je na Slovaškem poslovala brez potrebnega dovoljenja Národná banka Slovenska (centralna banka Slovaške), niti ni preučil vprašanja, ali nezakonita dejavnost te družbe lahko uživa pravno varstvo. Krajský súd Bratislava je v zvezi s tem navedlo, da je Národná banka Slovenska družbi Akcenta naložila globo 35.000 EUR, ker je ta od januarja 2008 do junija 2009 na Slovaškem brez dovoljenja opravljala menjalniške posle. Vendar je Krajský súd Bratislava poudarilo tudi, da je Banková rada Národnej banky Slovenska (bančni svet centralne banke Slovaške) odločbo Národná banka Slovenska, s katero je bila naložena ta globa, razglasil za nično, in da je bil postopek, začet proti družbi Akcenta, ustavljen, ker te družbe zaradi poteka zastaralnega roka na področju denarnih kazni ni bilo mogoče sankcionirati. Poleg tega je Krajský súd Bratislava poudarilo, da je iz spisa razvidno, da družba Akcenta ni bila konkurentka zadevnih bank, temveč zgolj njihova stranka, saj je svoje storitve ponujala na drugi ravni in drugače kot te banke. Krajský súd Bratislava je navedlo tudi, da Protimonopolný úrad ni dovolj upošteval okoliščin, v katerih je bil sklenjen sporazum v postopku glavni stvari. Menilo je, da predvsem ni bilo dokazano, da je družba Akcenta neuspešno poskusila ponovno odpreti bančne račune pri Slovenská sporiteľňa.

9 Protimonopolný úrad je zoper odločbo Krajský súd Bratislava vložilo pritožbo pri Najvyšší súd Slovenskej republiky (vrhovno sodišče Slovaške republike).

10 Protimonopolný úrad trdi, da je zadostno dokazal, da je bila družba Akcenta konkurentka zadevnih bank na zadevnem trgu, torej na slovaškem trgu brezgotovinskega plačevanja. V zvezi z očitano nezakonitostjo dejavnosti družbe Akcenta na Slovaškem ta organ poudarja, da se to, da je ta družba svojo dejavnost opravljala brez potrebnega dovoljenja, ne upošteva pri presoji ravnanja zadevnih bank glede na pravila o konkurenci. Ta urad poudarja tudi, da niti Slovenská sporiteľňa niti drugi banki niso izpodbijale zakonitosti dejavnosti družbe Akcenta, preden je ta začela postopek v glavni stvari. Meni, da ni dokazov, da je družba Akcenta delovala nezakonito. Glede odločbe bančnega sveta centralne banke Slovaške Protimonopolný úrad poudarja, da se je ta nanašala na obdobje od januarja 2008 do junija 2009, da pa je družba Akcenta na slovaškem trgu poslovala od leta 2003 ter da so zadevne banke leta 2007 svoja ravnanja uskladile in razdrle pogodbe, sklenjene z družbo Akcenta. Ta urad poleg tega poudarja, da je bila navedena odločba razglašena za nično.

11 Slovenská sporiteľňa trdi, da Protimonopolný úrad ni zadostno upošteval tega, da je družba Akcenta, ki ni imela potrebnega dovoljenja, na zadevnem slovaškem trgu poslovala nezakonito. Glede na to, da pogoji, ki se zahtevajo na področju konkurence, po mnenju tega podjetja niso bili izpolnjeni, se ni mogoče sklicevati na omejevanje konkurence. Nobenega razloga naj ne bi bilo za sankcioniranje ravnanja, ki naj bi privedlo do izrinjenja podjetja, ki posluje nezakonito. Slovenská sporiteľňa poudarja, da ni bilo dokazano, da se je na sestanku treh bank 10. maja 2007 dosegel sporazum, glede na to, da je na tem sestanku njen zaposleni, ki je bil prisoten, zgolj zbral informacije o načrtu razdora pogodb o tekočih računih družbe Akcenta.

12 V teh okoliščinah je Najvyšší súd Slovenskej republiky kot sodišče, zoper odločbe katerega po notranjem pravu ni mogoče vložiti pravnega sredstva, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je mogoče člen 101(1) PDEU […] razlagati tako, da je pravno pomembna okoliščina, da konkurent (podjetnik), ki ga prizadene omejevalni sporazum drugih konkurentov (podjetnikov), nezakonito posluje na upoštevnem trgu v času, ko je bil sklenjen omejevalni sporazum?

2. Ali je za razlago člena 101(1) PDEU […] pravno upoštevna okoliščina, da pristojni nadzorni organi na ozemlju Slovaške republike ob sklenitvi omejevalnega sporazuma ne podvomijo o zakonitosti ravnanja navedenega konkurenta (podjetnika)?

3. Ali je mogoče člen 101(1) PDEU […] razlagati tako, da je za ugotovitev, ali sporazum omejuje konkurenco, treba dokazati osebno ravnanje statutarnega zastopnika ali osebno soglasje – v obliki mandata – statutarnega zastopnika podjetja, ki je ali je lahko sodeloval pri omejevalnem sporazumu, pri ravnanju svojega uslužbenca, kadar se podjetje ni distanciralo od ravnanja tega uslužbenca in je hkrati celo izvajalo sporazum?

4. Ali je mogoče člen 101(3) PDEU […] razlagati tako, da se uporablja tudi za sporazum, ki je prepovedan v skladu s členom 101(1) PDEU […] in ki zaradi svoje narave iz trga izključuje individualno določenega konkurenta (podjetnika), za katerega se je pozneje ugotovilo, da je opravljal transakcije v tuji valuti na trgu brezgotovinskega plačevanja, ne da bi za to imel ustrezno dovoljenje, ki ga predpisuje nacionalni zakon?“

Vprašanja za predhodno odločanje

13 Stališča so predložili Protimonopolný úrad, Slovenská sporiteľňa, slovaška, češka, italijanska in poljska vlada ter Evropska komisija.

Prvo in drugo vprašanje

14 Predložitveno sodišče s prvim in drugim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je člen 101(1) PDEU treba razlagati tako, da je pravno pomembna okoliščina, da je konkurent, ki ga prizadene omejevalni sporazum drugih konkurentov, takrat, ko je bil sklenjen ta omejevalni sporazum, na zadevnem trgu domnevno nezakonito posloval.

15 Češka vlada je v stališčih opozorila na dejstva v zvezi s tem vprašanjem, kakor so bila obravnavana na podlagi Priporočila Komisije 2001/893/ES z dne 7. decembra 2001 o načelih za uporabo mreže „Solvit“ za reševanje problemov notranjega trga (UL L 331, str. 79). Glede na to, da je družba Akcenta, češka družba s potrebnimi dovoljenji v Češki republiki, s slovaškimi strankami poslovala izključno telefonsko, je center Solvit iz te države članice v bistvu menil, da za opravljanje storitev ni potrebna izdaja dovoljenja na Slovaškem. Slovaški center Solvit pa je izrazil nasprotno mnenje in presodil, da je šlo za vprašanje, povezano s svobodo ustanavljanja, ker so različne storitve opravljali posredniki s sedežem na Slovaškem. V skladu s podatkovno bazo Solvit je bil postopek 2. januarja 2006 vpisan kot nerešen.

16 Spomniti je treba, da člen 101(1) PDEU določa, da so kot nezdružljivi z notranjim trgom prepovedani vsi sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki bi lahko prizadeli trgovino med državami članicami in katerih cilj oziroma posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na notranjem trgu.

17 Za uporabo te določbe je upoštevanje konkretnih učinkov sporazuma odveč, če je njegov cilj omejiti, preprečiti ali izkriviti konkurenco (sodbe z dne 13. julija 1966 v združenih zadevah Consten in Grundig proti Komisiji, 56/64 in 58/64, Recueil, str. 429, 496; z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375, točka 508, in z dne 8. decembra 2011 v zadevi KME Germany in drugi proti Komisiji, C-389/10 P, ZOdl., str. I-13125, točka 75).

18 Člen 101 PDEU namreč ni namenjen le varstvu interesov konkurentov ali potrošnikov, ampak tudi strukture trga in s tem konkurence kot take (sodba z dne 6. oktobra 2009 v združenih zadevah GlaxoSmithKline Services in drugi proti Komisiji in drugim, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P in C-519/06 P, ZOdl., str. I-9291, točka 63).

19 V zvezi s tem je iz predložitvene odločbe razvidno, da je bil cilj sporazuma, sklenjenega med zadevnimi bankami, zlasti omejiti konkurenco in da nobena od teh bank ni izpodbijala zakonitosti dejavnosti družbe Akcenta pred uvedbo postopka v glavni stvari proti njim. Domnevni pravni položaj družbe Akcenta zato ne vpliva na ugotovitev, ali so pogoji kršitve pravil o konkurenci izpolnjeni.

20 Poleg tega morajo spoštovanje pravnih predpisov zagotoviti javni organi, in ne podjetja ali zasebna združenja podjetij. Položaj družbe Akcenta, kot ga opisuje češka vlada, dovolj jasno kaže na to, da je za uporabo pravnih določb lahko potrebna celovita presoja, za katero ta podjetja ali zasebna združenja podjetij niso pristojna.

21 Na podlagi navedenega je treba na prvo in drugo vprašanje odgovoriti, da je člen 101 PDEU treba razlagati tako, da okoliščina, da je podjetje, ki ga prizadene omejevalni sporazum, katerega cilj je omejiti konkurenco, takrat, ko je bil ta omejevalni sporazum sklenjen, domnevno nezakonito poslovalo na zadevnem trgu, ne vpliva na vprašanje, ali navedeni sporazum pomeni kršitev te določbe.

Tretje vprašanje

22 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem sprašuje, ali je člen 101(1) PDEU mogoče razlagati tako, da je za ugotovitev obstoja sporazuma, ki omejuje konkurenco, treba dokazati osebno ravnanje statutarnega zastopnika podjetja ali obstoj posebnega soglasja, s katerim je ta zastopnik, ki je sodeloval oziroma se domneva, da je sodeloval pri sporazumu o omejevanju konkurence, z mandatom dovolil ravnanje svojega uslužbenca, ne da bi se to podjetje distanciralo od tega ravnanja in čeprav se je hkrati izvajal ta sporazum.

23 Slovaška in češka vlada ter Komisija dvomijo o upoštevnosti tega vprašanja glede na dejstva, ki jih je opisalo predložitveno sodišče, pri tem pa se trudijo podati odgovor.

24 Protimonopolný úrad trdi, da to vprašanje temelji na tem, da je Slovenská sporiteľna v obravnavanem primeru zatrdila, da njen uslužbenec, ki je sodeloval na sestanku predstavnikov zadevnih bank 10. maja 2007, za to ni imel mandata, in da hkrati ni bilo dokazano, da se je ta uslužbenec s sklepi tega sestanka strinjal.

25 V zvezi s tem je treba spomniti, da uporaba člena 101 PDEU ne predpostavlja dejanja ali celo seznanjenosti družbenikov ali glavnih upraviteljev zadevnega podjetja, temveč dejanje neke osebe, ki ima dovoljenje, da deluje za račun podjetja (sodba z dne 7. junija 1983 v združenih zadevah Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji, od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 97).

26 Poleg tega gre, kot je poudarila Komisija, pri sodelovanju pri omejevalnih sporazumih, ki so po Pogodbi DEU prepovedani, najpogosteje za prikrito dejavnost, za katero formalna pravila ne veljajo. Predstavnik podjetja na sestanku redko sodeluje s pooblastilom, naj stori kršitev.

27 Poleg tega v skladu z ustaljeno sodno prakso velja, da kadar se ugotovi, da je neko podjetje sodelovalo na protikonkurenčnih sestankih konkurenčnih podjetij, mora to podjetje dokazati, da v njegovem sodelovanju ni bilo nič protikonkurenčnega, tako da dokaže, da je svojim konkurentom dalo vedeti, da na teh sestankih sodeluje z drugačnim namenom kot oni. Da se sodelovanje nekega podjetja na takem sestanku ne bi štelo za tiho privolitev v nezakonito pobudo ali za sodelovanje pri njenem izidu, se mora to podjetje javno distancirati od te pobude tako, da ostali udeleženci štejejo, da končuje svoje sodelovanje, ali pa o tem obvestiti upravne organe (sodba z dne 3. maja 2012 v zadevi Comap proti Komisiji, C-290/11 P, točki 74 in 75 ter navedena sodna praksa).

28 Glede na navedeno je na tretje vprašanje treba odgovoriti, da je člen 101(1) PDEU treba razlagati tako, da za ugotovitev obstoja sporazuma, ki omejuje konkurenco, ni treba dokazati osebnega ravnanja statutarnega zastopnika podjetja ali obstoja posebnega soglasja, s katerim je ta zastopnik z mandatom dovolil ravnanje svojega uslužbenca, ki je sodeloval na protikonkurenčnem sestanku.

Četrto vprašanje

29 Predložitveno sodišče s četrtim vprašanjem sprašuje, ali je člen 101(3) PDEU treba razlagati tako, da se uporablja za sporazum, ki je prepovedan s členom 101(1) PDEU in ki po sami naravi iz trga izrinja individualno določenega konkurenta, za katerega se je pozneje ugotovilo, da je na trgu brezgotovinskega plačevanja opravljal menjalniške posle brez dovoljenja, ki ga na tem področju predpisuje nacionalni zakon.

30 Ker se člen 101(3) PDEU lahko uporabi samo, če je bil ugotovljen obstoj sporazuma, ki je s tem členom 101 prepovedan, odgovor Sodišča temelji na domnevi, da je prišlo do te ugotovitve.

31 Kot je opozorila Komisija, morajo biti za to, da se uporabi izjema iz člena 101(3) PDEU, izpolnjeni štirje kumulativni pogoji, določeni s to določbo. Prvič, sporazumi morajo prispevati k izboljšanju proizvodnje ali distribucije blaga oziroma k pospeševanju tehničnega ali gospodarskega napredka, drugič, potrošnikom morajo zagotavljati pravičen delež doseženih koristi, tretjič, zadevnim podjetjem ne smejo določati omejitev, ki za doseganje teh ciljev niso nujne, in četrtič, podjetjem glede znatnega dela zadevnih izdelkov ali storitev ne smejo omogočati izključitve konkurence.

32 Oseba, ki se sklicuje na to določbo, mora s prepričljivimi trditvami in dokazi dokazati, da so izpolnjeni pogoji, ki se zahtevajo za upravičenost do izjeme (zgoraj navedena sodba GlaxoSmithKline Services in drugi proti Komisiji in drugim, točka 82).

33 Slovenská sporiteľňa v stališčih zatrjuje, da bi moralo to, da je cilj protikonkurenčnega sporazuma preprečiti drugemu konkurentu, da bi na trgu ravnal nezakonito, ker nima zahtevanega dovoljenja, upravičiti uporabo izjeme, ki jo določa člen 101(3) PDEU, ker tak sporazum po mnenju tega podjetja varuje razmere zdrave konkurence in v širšem smislu spodbuja gospodarski napredek.

34 Ugotoviti je treba, da Slovenská sporiteľňa navaja le enega od štirih kumulativnih pogojev iz člena 101(3) PDEU.

35 Tudi če bi bil ta pogoj izpolnjen, omejevalni sporazum v postopku v glavni stvari ne izpolnjuje ostalih treh zahtevanih pogojev, zlasti ne tretjega, v skladu s katerim sporazum zadevnim podjetjem ne sme določati omejitev, ki za doseganje ciljev iz prvega pogoja, določenega v členu 101(3) PDEU, niso nujne. Čeprav je bil razlog, ki ga navajajo stranke tega omejevalnega sporazuma, to, da se družba Akcenta zaveže k spoštovanju slovaške zakonodaje, bi te stranke morale, kot je opozorjeno v točki 20 te sodbe, pri pristojnih organih vložiti pritožbo v zvezi s tem, ne pa same izločiti to konkurenčno podjetje s trga.

36 Na podlagi navedenega je člen 101(3) PDEU treba razlagati tako, da se ta člen za sporazum, prepovedan s členom 101(1) PDEU, lahko uporablja samo, če je podjetje, ki se sklicuje na to določbo, dokazalo, da so izpolnjeni štirje kumulativni pogoji, ki jih ta člen določa.

Stroški

37 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (deseti senat) razsodilo:

1. **Člen 101 PDEU je treba razlagati tako, da okoliščina, da je podjetje, ki ga prizadene omejevalni sporazum, katerega cilj je omejiti konkurenco, takrat, ko je bil ta omejevalni sporazum sklenjen, domnevno nezakonito poslovalo na zadevnem trgu, ne vpliva na vprašanje, ali ta sporazum pomeni kršitev te določbe.**

2. **Člen 101(1) PDEU je treba razlagati tako, da za ugotovitev obstoja sporazuma, ki omejuje konkurenco, ni treba dokazati osebnega ravnanja statutarnega zastopnika podjetja ali obstoja posebnega soglasja, s katerim je ta zastopnik z mandatom dovolil ravnanje svojega uslužbenca, ki je sodeloval na protikonkurenčnem sestanku.**

3. **Člen 101(3) PDEU je treba razlagati tako, da se ta člen za sporazum, prepovedan s členom 101(1) PDEU, lahko uporablja samo, če je podjetje, ki se sklicuje na to določbo, dokazalo, da so izpolnjeni štirje kumulativni pogoji, ki jih ta člen določa.**

Podpisi